

MEDIATA'LIM SOHASIDA INTERAKTIV MULTIMEDIA XIZMATLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH

Alimov Mirkamol Mengliboyevich

Termiz davlat pedagogika institute "Informatika va axborot texnologiyalari"
kafedrası o'qituvchisi

E-mail: mirkamol197727@gmail.com

ANNOTATSIYA

Maqolada ta'lim oluvchilarni o'qitishda Mediata'lim sohasida interaktiv multimedia xizmatlaridan foydalanish samaradorligini oshirish haqida to'xtalib o'tilgan. Mediata'limda interaktiv multimedia ko'p jihatdan foydalidir: o'qish vaqtini oqilona tashkil etish, multimediya proyektori va interfaol doskadan foydalanish o'quv jarayonini yanada samarali boshqarish va uning natijasiga ta'sir qilish imkonini beradi. Interfaol doskalar, proyektorlar, smart televizorlar, mobil aloqa vositalari haqidagi ma'lumotlar ular tomonidan kitob ma'lumotlariga qaraganda ancha yaxshi qabul qilinishi sir emas. Sifatli yangi darajada pedagogik muloqot masalasi hal qilinadi. Shu yo'l bilan ta'lim oluvchining dunyoqarashini shakllantirishda, mustaqil fikrlashda mavzuni tez o'zlashtirishda muhimligi to'g'risida yozilgan.

Kalit so'zlar: Kompyuter, mediatexnologiya, mobil dasturlar, modernizatsiya, mediatexnologiya, mediata'lim, interaktiv, illyustratsiya, multimediali proyektor

KIRISH

Mediata'lim – asosiy qonunlarni tushunishga yordam beradigan, oddiy yo'nalishlardagi media axborot tilini o'rganishga ko'maklashadigan, o'quvchilar ilmiy salohiyatining o'sishiga va rivojlanishiga hissa qo'shadigan, mediamatnlarni qabul qilish, o'rganish va malakali tahlil etish ko'nikmasini shakllantirishga yo'naltirilgan ta'lim jarayoni. [3]

Muvaffaqiyatli dars ta'lim oluvchilar tomonidan doimiy fikr-mulohazalar mavjud bo'lgan, o'quv jarayonlari modellarini moslashuvchan va tezkor qayta qurish imkoniyati birinchi navbatda interfaol usullar va usullar bilan boyitilgan dars bo'ladi (interaktivlik - bu ob'ektlar orasidagi o'zaro ta'sir darajasini ochib beradigan tushuncha). Interfaol texnologiyalar pedagogikada uzoq vaqtdan beri mavjud bo'lib, o'quv jarayonida AKT haqida gap bo'lmagan. Ular bizni o'quv materialini majburan o'tkazishga emas, balki bilim tizimini maqsadli shakllantirishga, o'quvchilarning mantiqiy tafakkurini rivojlantirishga yo'naltiradi.

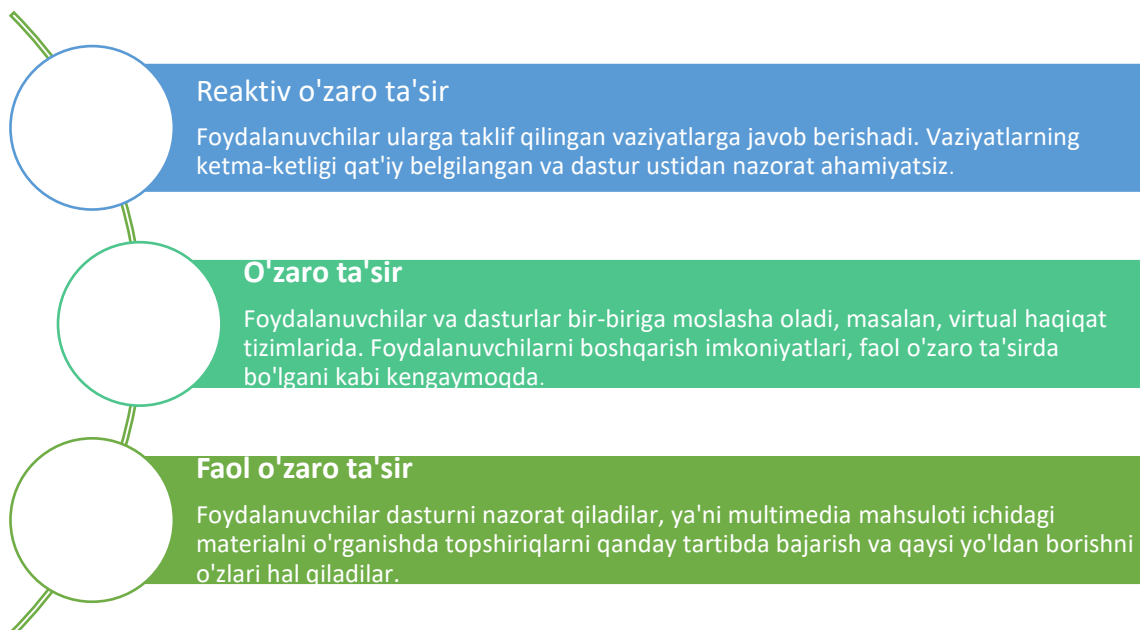
ASOSIY QISM

O'quvchi-yoshlarda mediasavodxonlik, mediamadaniyat va mediakompetentlikni rivojlantirish orqali turli axborot xurujlari, buzg'unchi yot g'oyalardan asrash, ularni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash ta'lim tizimining eng muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

Ilmiy muomalaga kiritilgan boshqa ko'p ishlatiladigan tushunchalar singari, mediata'limda interaktiv multimedia tushunchasi ham juda muhim tushunchalardan biri xisoblanadi. U o'quv aloqasining yangi nokompyuter shakllarini tavsiflashda, masofaviy o'qitish sharoitida va multimedia texnologiyalaridan foydalanishda qo'llaniladi. Amerika masofaviy ta'lim jurnali bosh muharriri Maykl Murning fikricha, "interaktivlik" yoki "o'zaro ta'sir" atamaları shunchalik ko'p talqinlarga egaki, agar uning o'ziga xos ma'nolari aniqlanmagan va umumiy qabul qilingan bo'lsa, u deyarli ma'nosiz bo'lib qoladi.

Rhodes va Azbell, Bent B. Andersen va Katja van den Brink mediata'lim bo'yicha o'z ishlarida multimedia texnologiyalaridagi interaktivlikning uch darajasiga ishora qiladilar. (1-jadval)

Interaktivlik multimedia texnologiyalari darajalari

1-jadval

Shu bilan birga, interaktivlik darajalarining bunday juda foydali tavsifi bilan ularni ta'lim jarayonining turli ishtirokchilari uchun qo'llash imkoniyatini tushunish har doim ham imkonsizdir. Bizning fikrimizcha, mediata'limga asoslangan multimedia

texnologiyalari asosida o'qitishda ta'lim beruvchining ham, ta'lim oluvchining ham o'rni ko'rinadigan kengroq izohlar kerak (2-jadvalga qarang).

O'quv jarayonida AKT dan foydalanish ekran ko'rinishi, matn, illyustratsiyalar, video va audio ma'lumotlar, animatsiyalarni taqdim etishga bir qator talablar qo'yilishi lozim. Mediatexnologiyalar asosida o'qitishni tashkil etishning yangi shakllarini yaratishni, eskilarini modernizatsiya qilishni talab qiladi. U yoki bu "kichik narsaga" e'tibor bermasdan (aniqrog'i, hatto bunday didaktik xususiyatlarga shubha qilmasdan), ta'lim beruvchi oxir-oqibat unchalik samarali bo'lmagan, yakuniy natijaga e'tibor qaratmaydigan narsani yaratadi.

Har qanday texnologiya maxsus vositalardan iborat. Zamonaviy ta'lim beruvchining bunday vositalarni tavsiflashi juda muhimdir. Shundagina axborot va ta'lim tizimlarining texnologik to'liqligi haqida gapirish mumkin. O'z-o'zidan zamonaviy o'quv qurollarining mavjudligi, ulardan malakali, ba'zan esa aniq foydalanish hech narsani hal qilmaydi.

Bunday mediata'limga asoslangan multimedia darslar – mini-texnologiyadan uning barcha komponentlarini to'liq to'plagan holda masofaviy o'qitish uchun ham foydalanish mumkin. Uni takrorlash oson, boshqa o'qituvchilar tomonidan foydalanishni taklif qilish dars samarodligini oshiradi va o'qituvchining vaqtini tejaydi.

Pedagogik tajribalar shuni ko'rsatadiki, ko'pchilik ta'lim beruvchilar o'quv jarayonini yuqori darajada vizuallashtirish uchun faqat bitta kompyuter va interfaol doskani yoki multimediali proyektoridan foydalanishni afzal ko'radilar.

Mediata'limga asoslangan multimedia dars interaktivligining uchta darajasi

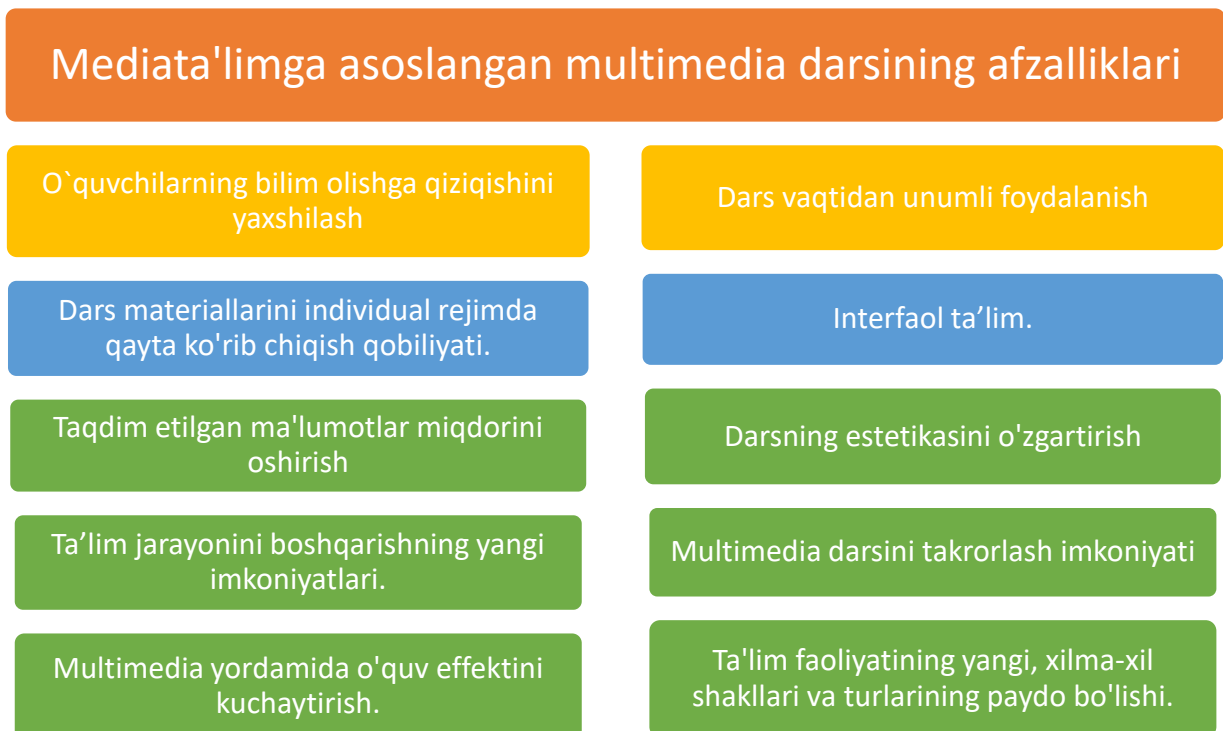
2-jadval

Interaktivlik darajasi	O'qituvchi darajasi	Talaba darajasi
REAKTIV O'ZARO TA'SIR	Boshqaruv elementlari: boshlash, to'xtatish, oldingi qismga qaytish. Navigatsiyaning eng oddiy vositasi	Dastur so'rovlariga hamda o'qituvchi topshiriqlariga tezkor javob
FAOL O'ZARO TA'SIR	Dasturni nazorat qilish, dars traektoriyasini tanlash	Dastur yoki resurslarni boshqarish: materialni o'rganish tezligi, hajmi, traektoriyasini tanlash
O'ZARO TA'SIR	O'quv muhiti vositalaridan foydalangan holda o'quv mashg'ulotini modellashtirish va loyihalash	O'quv muhiti bilan o'zaro munosabat. Haqiqiy ob'ektlar va jarayonlarni modellashtirish. Murakkab ta'lim muammolarini hal qilish

Bu yo‘l ko‘p jihatdan foydalidir: o‘qish vaqtini oqilona tashkil etish bilan katta ekran oldida ta‘lim oluvchining ishini cheklash zaruratini yo‘q qiladi; multimedia proyectori va interfaol doskadan foydalanish o‘quv jarayonini yanada samarali boshqarish va uning natijasiga ta‘sir qilish imkonini beradi. Sifatli yangi darajada pedagogik muloqot masalasi hal qilinadi.

Xo‘sh, multimedia darsining afzalliklari nimada?

3-jadval

1. O‘quvchilarning bilim olishga qiziqishini yaxshilash. Psixologlar uzoq vaqtdan beri axborot jamiyatining zamonaviy bolalari ekran ma‘lumotlarining farzandlari ekanligini aniqlashgan. Monitor ekranlari, interfaol doska, proyektor, smart televizorlar, mobil aloqa vositalari, kinoteatr haqidagi ma‘lumotlar ular tomonidan kitob ma‘lumotlariga qaraganda ancha yaxshi qabul qilinishi sir emas. Ta‘lim oluvchilarning yetarlicha o‘qimaganidan afsuslanishimiz va hatto norozi bo‘lishimiz mumkin. Ammo bu o‘quv jarayonini tashkil etishda e‘tiborga olinishi kerak bo‘lgan haqiqiy omil.

2. Multimedia yordamida o‘quv effektini kuchaytirish. O‘rganilayotgan hodisalar, kompyuterda amaliy ish jarayonlari, dasturlardan foydalanishni yanada qulayroq qilish uchun vizualizatsiya, animatsiya, video tasvir, ovozdan foydalanishimiz mumkin, shunda ta‘lim jarayoni ta‘lim oluvchi uchun qulayroq sharoitda amalga oshiriladi.

3. Dars vaqtidan unumli foydalanish. Bunga o'qituvchining ish vaqtini yanada oqilona tashkil etish orqali erishiladi. Masalan, doskaga bo'r bilan qandaydir figura, dasturdan foydalanish ketma-ketligi, rasm, formula chizish umuman shart emas. Yaxshi dizaynga ega oldindan tayyorlangan ma'lumotlar o'qituvchi va o'quvchilar uchun eng qulay rejimda kerakli vaqtda paydo bo'lishi mumkin.

4. Taqdim etilgan ma'lumotlar miqdorini oshirish. Takrorlashni tashkil qilish, o'quv materialini mustahkamlash uchun vaqtni tejash orqali taqdim etilgan ma'lumotlar hajmini oshirish.

5. Ta'lim jarayonini boshqarishning yangi imkoniyatlari. O'qituvchi o'zgargan vaziyatga tezda javob berishi, o'quvchilarga turli darajadagi vazifalarni berishi va o'quv holatini doimiy ravishda kuzatib borishi mumkin.

O'qituvchilar o'z amaliyotlaridan saboqlarni esga olishlari mumkin, hatto sinf bilan vizual aloqaning tez yo'qolishi ham ta'lim jarayoniga salbiy ta'sir qilishi mumkin. O'qituvchi doskaga o'girilib, nimadir yozadi va uning orqasidan sezilarli darajada shovqin, shivirlash va hokazolar eshitiladi. Bu bir necha daqiqalar ba'zan o'quvchilarning fikr-mulohazalarini yo'qotish uchun etarli. Bu holatda o'quvchilarning yosh xususiyatlarini hisobga olgan holda juda tushunarli. Ushbu muammoni hal qilishda multimediali o'quv qo'llanmalaridan foydalanish yordam beradi. Kerakli ma'lumotlar ekranda oldindan belgilangan video kontent yoki taqdimot shaklda paydo bo'ladi. O'qituvchining sinf bilan muloqoti, vizual aloqasi bir soniya ham to'xtamaydi.

6. Interfaol ta'lim. O'qituvchi fikr-mulohazalarni bildirish, turli darajadagi ta'lim vazifalarini yanada samaraliroq taqdim etish uchun yangi imkoniyatlarga ega. Maktab o'quvchilarining nazorat ostida rivojlanishi erishish mumkin bo'lgan maqsadga aylanmoqda.

7. Ta'lim faoliyatining yangi, xilma-xil shakllari va turlarining paydo bo'lishi. Talabalarning mustaqil, ijodiy, izlanish faolligi faollashadi.

8. Darsning estetikasi o'zgartirish. O'qituvchi darslarni yanada jozibali qilish uchun kuchli texnik vositalardan foydalanishi mumkin. Bundan tashqari, bu qoida tariqasida, rassom, fotograf yoki bosma printerning maxsus mahoratini talab qilmaydi. Buning uchun tegishli dasturlarni yaxshi o'zlashtirish kifoya.

9. Multimedia darsini takrorlash imkoniyati. Pedagogik tajribani umumlashtirish o'qituvchilar jamoasiga nafaqat mualliflik tavsiflarini, balki boshqa o'qituvchilar foydalanishi mumkin bo'lgan texnologik jihatdan tayyor ishlanmalarni taklif qilganda mutlaqo yangi xususiyatlarga ega bo'ladi. Barcha darajadagi media kontentlar tez sur'atlar bilan ko'paymoqda: maktabdan oliy ta'limgacha, ta'lim platformalarida joylashtirilgan. Muntazam ravishda multimediya darslarini olib boradigan o'qituvchilar ularni flesh diskarga, mobil qurilmalarga, elektron

pochtalariga, bulutli texnologiyalarga yozib olishlari, o'z platformalari, telegram kanallari, shaxsiy veb-saytlariga joylashtirishlari va o'quvchilariga taqdim etishlari quvonarli albatta. Uyda bolalar nafaqat darslikdan o'tilgan materialni, balki o'qituvchi tomonidan yaratilgan multimedia hamrohligidan foydalangan holda takrorlashlari mumkin.

10. Dars materiallarini individual rejimda qayta ko'rib chiqish qobiliyati.

Har bir o'quvchining imkoniyatlarini hisobga olgan holda o'quv materialini o'zlashtirishning individual sur'ati aniqlab borish zarur. Hisob-kitoblarga ko'ra, kuchli o'quvchi darsda ta'lim ma'lumotlarini zaif o'quvchiga qaraganda olti marta tezroq o'rganadi. Barcha xohish bilan o'qituvchi maktabda an'anaviy darsda o'rganishga individual yondashuvni ta'minlash imkoniyatiga ega emas. Bu tegishli dasturiy ta'minotga ega kompyuter sinfida yoki uy kompyuterida mumkin, bu erda ta'lim oluvchi o'zi uchun eng mos tezlikda maktabda nima o'tganini yoki u nima bo'lganini qayta ko'rishi mumkin.

XULOSA

Yuzma-yuz o'qitish holatlarida multimedia ilovalari o'quvchilar va o'qituvchilar uchun bolalar faol o'rganish imkoniyatiga ega bo'lgan qulay o'quv muhitini yaratilishiga sabab bo'ladi. Mediata'limda interaktiv multimediadan samarali foydalanish tadqiqotlari shuni ko'rsatdiki, o'quvchilarning o'quv jarayoni ustidan yuqori nazorati ta'lim intensivligini oshirishga sabab bo'lishi mumkin. Ta'lim oluvchining materialni taqdim etish tezligini nazorat qilish qobiliyati materialni o'zlashtirishni yaxshilaydi. Bundan tashqari, o'rganilayotgan materiallarning mazmuni va taqdimot ketma-ketligini nazorat qilish motivatsiyani yaxshilaydi va o'rganishning umumiy samaradorligini oshiradi. Buning sababi, o'rganish ta'lim oluvchi uchun ko'proq qulay va dolzarb bo'lib qolaveradi.

Xulosa o'rnida shuni ta'lidlash lozimki 3-jadvalda keltirilgan Mediata'limga asoslangan multimedia darsining afzalliklari ta'lim oluvchilar o'rganilayotgan materialni mustaqil tanlash imkoniyatiga ega bo'ladi. Aniqlanishicha, ta'lim oluvchining taqdimot jarayonini nazorat qilishi unga o'zi uchun eng tushunarli bo'lgan materialni o'rganishning o'ziga xos usulini tanlash imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI: (REFERENCES)

1. Ya. Mamatova, S. Sulaymanova “O‘zbekiston mediata’lim taraqqiyoti yo‘lida”. O‘quv qo‘llanma. «Extremum-press». Toshkent – 2015
2. M.M.Alimov. “Informatika va axborot texnologiyalari faniga integratsiyalashgan media-ta’limni tashkil etish” УЧЕНЫЙ XXI ВЕКА. МОСКВА Mejdunarodniy nauchniy jurnal.
3. M.M.Alimov. Эффективность обучения информатике и информационным технологиям в средней школе с помощью медиатехнологий. Zamonaviy tadqiqotlar, innovatsiyalar, texnika va texnologiyalarning dolzarb muammolari va rivojlanish tendensiyalari mavzusidagi Respublika miqyosidagi ilmiy-texnik anjumani materiallari to‘plami. 2022 yil 8-9-aprel
4. Информатика ва ахборот технологиялари фанини ўқитишда медиатаълимга асосланган “Ўқитишнинг беш поғонали метод”идан фойдаланиш орқали ўқувчилар фаоллигини ошириш. Elektron ta’lim” – “Электронное обучение” – “E-learning” September, 2022.